

ՎԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԵՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼԻ ԵՎ
ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՆԴՈՒԽՏ ԿՈՒՅՄԻ

Սուրբ և Սքանչելագործ Թադեոս առաքյալի քարոզության վիճակը Հայաստան աշխարհն էր: Նա կյանքի խոսքի քարոզիչ էր և առաջին ընծայալը մարտիրոսական պսակի արժանացած նահատակների մեջ:

Նա Հայաստան գալով, բոլորին հրավիրում էր երկնավոր ընթրիքի. նա ուղարկվել էր մեր Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի կողմից, նրա երկինք համբառնալուց հետո:

Հիսուսը իր Սուրբ Աջը դնելով առաքյալների վրա, նրանց փոխանցում էր ճշմարտության լույսը, այսինքն մխիթարիչ Սուրբ Հոգին և օրհնելով նրանց քաջալերում էր լուսավոր խոսքերով և առաքում նրանցից յուրաքանչյուրին տարբեր վիճակներ՝ երկրներ, քարոզելու կյանքի խոսքը:

Իսկ Սուրբ Թադեոսը լցվել էր լուսավոր խորհուրդով: Նրան վիճակվել էր գալ Հայաստան, քարոզելու հայ ազգին:

Նա նախապես գալիս-հասնում էր ասորիների Միջագետք երկիրը, քարոզելու կյանքի խոսքը: Այնտեղ սուրբ առաքյալը կատարում էր նաև պորավոր գործեր և սքանչելի հրաշագործություններ:

Այնուհետև, նա այդ տեղից գնում է Ուրհա (Եդեսիա) քաղաքը և մտնելով Տուբիա (հրեա) բժշկի տունը, բուժում է բոլորի ախտերն ու հիվանդությունները և ամենքին լուսավորում երկնային լույսով:

Ապա սուրբ առաքյալը Եդեսիա քաղաքում գալիս է և մտնում Աբգար թագավորի տունը: Թագավորը տառապում էր բորոտության հիվանդությամբ: Սուրբ առաքյալը նրան բուժում է հանուն մեր Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի, նրան ու նրա ողջ ընտանիքը լուսավորում է երկնային լույսով:

Աբգար թագավորը լսելով Թադեոս առաքյալի և նրա կատարած հրաշագործությունների մասին, հավատում է, որ նա է ուղարկվել Քրիստոսի կողմից:

Այնուհետև սուրբ առաքյալը գալիս-մտնում է Աբգար թագավորի պալատը: Աբգարը տեսնելով սուրբ առաքյալի դեմքի վրա երկնային լույսի նշանը, երկյոտի է մատնվում և ընկնելով նրա ոտքերի առաջ՝ երկրպագում է նրան: Իսկ սուրբ առաքյալը մոտենալով նրան, իր ձեռքը դնում է թագավորի վրա և բուժում է նրան, մեր տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով և լուսավորում է նրան ու նրա ողջ ընտանիքը երկնային լույսով: Աբգար թագավորը, այնուհետև, ինքն անձամբ դառնում է իր բուժվելուց հետո, քարոզիչը կյանքի խոսքի և հայտնի է լինում իր բարի բազում գործերով:

Սուրբ Թադեոսը ամբողջ քաղաքը իր քարոզությամբ լուսավորելուց, իր աշակերտներից մի քանիսին այնտեղ թողնելուց հետո, շտապում է դեպի Հայոց աշխարհը, Սանատրուկ թագավորի մոտ, Արտաշ գավառի Շավարշան գյուղաքաղաքը, որտեղ գտնվում էին հայոց թագավորների ամառանոցները և արքունի պալատը:

Սուրբ առաքյալը այստեղ ևս քարոզում է կյանքի խոսքը, կատարում բազում սքանչելի հրաշագործություններ, բուժում ամեն տեսակի ախտեր ու չարորակ հիվանդություններ:

Արքունիքից շատ-շատեր գալիս են սուրբ առաքյալի մոտ, լսելու նրանից քաղցրաբարձ Ավետարանի քարոզությունը: Նրանք տեսնում էին նաև նրա կատարած սքանչելագործությունները, այն՝ որ նա բորոտներին մաքրում ու բուժում էր, կաղերին քայլեցնում,

դներին հալածում և բոլոր տեսակի չարորակ փախույթները բուժում առողջացնում: Շատ-շատեր այս բոլորը տեսնելով հավատում էին Քրիստոսին:

Սուրբ առաքյալին մոտ է գալիս նաև Սանատրուկ թագավորի դուստրը, որի անունն էր Սանդուխտ: Նա մանկահասակ էր, գեղեցիկ տեսքով, վայելուչ դեմքով, որի նմանը չէր գտնվի երկրի վրա:

Սանդուխտը գիշերները գալիս էր սուրբ առաքյալի մոտ՝ լսելու նրանից Ավետարանի քարոզության խոսքը, լսելու երկնային պոքերի ձայնը: Նա ընդունում էր այդ բոլորը և ընկնում Թադեոս առաքյալի սուրբ ոտքերի առաջ և արցունքներով համբույրում դրանք: Նա բազում օրեր աշակերտում էր նրան և պօր ու գիշեր առաքյալից չէր հեռանում և այսպես իր սիրտը կապում, ամրացնում մեր Աստծու՝ Քրիստոսի հանդեպ ունեցած իր սիրով:

Թադեոս առաքյալը տեսնելով այնուհետև Սանդուխտի ջերմեանդ սերը դեպի Քրիստոսը, նրան մկրտում է «յանուն Հօր և Որդւոյ և Ս. Հոգւոյ»: Նույն պահին սուրբ կույսի վրա իջնում է լուսեղեն մի նշան և այդ լույսի միջից լսվում է երկնային հրեշտակների ձայնը: Այդ նշանի վրա նույն ժամին շատեր հավատում են Քրիստոսին:

Կատարված այս գործերը տեսնելով քրդների դիցապաշտ պաշտոնյաները գնում և իրենց խստասիրտ և անօրեն Սանատրուկ թագավորին պատմում են:

Չարությամբ լցված թագավորը հրամայում է սրամահ անել բոլոր հավատացյալներին: Նույն պահին երկնքում մի հրաշք է կատարվում նահատակվածների հետ, և շատեր հավատում են Քրիստոսին:

Սաստիկ ահ ու սարսափ է ընկնում անօրենների վրա և նրանցից շատերը խուճապի են մատնվում լույսի ճառագայթների առատությունից և սաստկությունից: Անօրենները չեն համարձակվում այնուհետև ձերբակալել սուրբ առաքյալին: Այդ պահին Փրկիչը երևում է Թադեոս առաքյալին և նրան ասում. «Պի՛նդ կաց, Թադեո՛ս, ես քեզ հետ եմ և կփրկեմ քեզ: Վե՛ր կաց և երեցիր նրանց: Պիտի համբերես բազում նեղությունների, որոնք պիտի պատահեն քեզ, որովհետև, շատեր այստեղ չեն ընդունելու իմ Ավետարանի քարոզությունը, այլ միայն՝ քչեր որոնք պիտի նահատակվեն իմ անվան համար: Ես նրանց կպաշտպանեմ և ինձ մոտ կկանգնեմ և նրանց տեղ կտամ իմ Հոր տանը»: Թադեոս առաքյալը պատասխանում է. «Իսկ ես շտապում եմ հասնել քո աստվածության լույսին և լցվել՝ քո փառքի երկնային լույսի սիրով»: Իսկ Տերը ասում է. «Ուրախացի՛ր, Թադեո՛ս,

որովհետև կատարելու եմ քո խնդրանքը»: Եվ Տերը օրհնելով նրան՝ համբառնում է: Իր հոր՝ Սանատրուկ թագավորի հրամանով Սանդուխտը ձերբակալվում և բանտարկվում է: Գիշերը սուրբ առաքյալը այցելում է բանտում Սանդուխտին և բանտարկված մյուս հավատացյալներին: Բանտի դռները բացվում են իսկույն սուրբ առաքյալի առաջ: Նա ներս է մտնում և ասում. «Նաղաղություն ձեզ, Քրիստոսի սիրելիներ»: Բանտարկված հավատացյալները տեսնելով սուրբ առաքյալին, նրանից ուժ և ներշնչում են ստանում: Նա մոտենալով Սուրբ Սանդուխտին, համբուրում է նրա շղթաները և ասում է նրան. «Երանի՛ք քեզ երկնավոր թագավորի դուստր»: Սուրբ առաքյալը քաջալերում է բանտարկյալներին և ամրապնդում Սուրբ Ավետարանի խոսքերով, ի սեր Քրիստոսի: Այս Թադեոս առաքյալը նշանացի թելադրում է հավատացյալներին լռել և աղոթել: Աղոթում է նաև ինքը՝ սուրբ առաքյալը, որ Աստված պորացնի Սանդուխտին և նրա բանտակից ընկերներին, այս անհավասար պայքարի մեջ, որպեսզի հավատացյալների վրա ծագի աստվածային ճշմարտության լույսը, և ամոթահար լինի խավարամիտ թշնամին, որովհետև, միայն դու ես, ասում է սուրբ առաքյալը, Աստված՝ աստվածների և Տեր՝ տերերի: Տո՛ւյց տուր, Տե՛ր, քո պորության նշանը հավատացյալների վտանգի ենթակա մարմինների վրա, որովհետև նրանք քո՛ն են քո ահեղ անվան պորությամբ անպարտելի և հզոր թող մնան հավիտյան:

Աղոթքի այդ ժամին, բանտում լսվում է ուժգին մի թնդյուն, բացվում է բանտի ձեղունը և երկնքից լույս է ծախում բանտի մեջ, լույս՝ որը ավելի պայծառ էր քան արևի ճառագայթները, և լսվում է երկնային ավետավոր մի խոստում, որը ասում էր դատապարտվածներին. «Քաջալերվեցե՛ք և պի՛նդ կացեք, որովհետև ես շուտով գալու եմ և ձեզ վերցնելու ինձ մոտ: Իսկ քեզ, Սանդուխտ, որ եկար իմ ետևից, արհամարհեցիր երկրային պատիվները և ինձ հայր անվանեցիր, տալու եմ գերագույն լույսը»: Երկնավոր այդ ձայնը լսելիս բանտարկյալների կապանքները քանդվում են, նրանց մարմնի անդամները առողջանում, և նրանք ոտքի են կանգնում, փառավորում Աստուծուն և ասում. «Մեր Աստված Հիսուս Քրիստոս, գոհություն քո մարդասիրության համար որ եկար մեզ՝ կորցրած մատնվածներին, փնտրելու, և փրկելու մեզ դիվապաշտ մոլորությունից, և մեզ կորացրիր հաղթելու աներևոյթ թշնամու. մեր կապանքները փշրեցիր, մեր վիրավոր մարմինները առողջացրիր, մեզ քաջալերեցիր քո աստվածության ավետիսի երկնավոր ձայնի

լուսեղեն ճառագայթներով: Արդ, մենք ինչո՞ւ կարող ենք, հա՛յր, հատուցել քո այդ աստվածային մարդասիրությանը, եթե ոչ մեր անձերի պատարագով, որպես անուշ հոտ»:

Աղոթքից հետո, լույսի ճառագայթների փարատումով, տեսնում են որ աղոթում է նաև սուրբ առաքյալը: Նա աղոթքից վեր կենալով օրհնում է նրանց և համբուրում սիրո երկնային համբույրով:

Այս բոլորը տեսնելով՝ բանտապահները նոր միայն գլխի են ընկնում որ բանտի դուռը բաց է, և Թադեոս առաքյալը, կանգնած՝ ընդունց մեջ: Բանտապահները սարսափի մատնված լույսից, ներս են խուժում, և դողալով ընկնում սուրբ առաքյալի ոտքերին և ասում. «Մենք էլ հավատում ենք քո Աստուծուն, որի մասին դու քարոզում ես, սո՛ւրբդ Աստուծո, ընդունիր մեզ էլ հավատացյալների մեջ»: Բանտապահները փարվում էին սուրբ առաքյալների ոտքերին և արտապելով՝ ասում. «Ների՛ր մեզ, սո՛ւրբդ Աստուծո, ոչ թե կամովին, այլ ակամա պահպանում էինք սուրբ հավատացյալներին նեղության մեջ, անօրեն թագավորի ահի պատճառով: Իսկ երբ տեսանք ձեր շուրջը լույսի ծագումը բանտի մեջ, տեսանք որ ձեր կապանքները քանդվեցին, և քեզ ճանաչեցինք նրանց մեջ որպես ընդունակ վարդապետն ու առաջնորդը, և հաստատապես հավատացինք և իմացանք, նա՛ որի մասին դու քարոզում ես, նա՛ է երկրի և երկրների արարիչը. խոստովանում ենք, որ նա Աստված է, և ոչ ոք կարող է մեզ բաժանել քո Աստծուց»: Բանտապահների այս վկայության վրա սուրբ առաքյալը իմանալով որ այդ բոլորը կատարվել է Աստծու կամքով, ասում է նրանք. «Ի՛մ եղբայրներ, մի՛ վախեցե՛ք, քանի որ դուք ձեր անձերը նվիրեցիք Աստծուն, և հավատացիք նրա Միածին Որդուն և Սուրբ Հոգուն, ես կխնդրեմ Քրիստոսին որ ների ձեզ, որովհետև ինչ որ անում էիք, անգիտությամբ էիք անում այդ: Արդ, այի՛նդ մնացե՛ք և պորացե՛ք Քրիստոսի նկատմամբ ձեր ունեցած հավատի մեջ, և մոռացե՛ք անցյալի ձեր սնոտի և խաբեական մոլորությունները»: Ապա բոլորը միասին աղոթքի են կանգնում, իսկ սուրբ առաքյալը, նույն գիշերն իսկ բանտապահներին մկրտում է «յանուն Հօր և Որդույ և Հոգույն Սրբոյ»: Մկրտվածները երեսներեք հոգի էին:

Իսկ անիծված սատանան մարդկային կերպարանք առած, և բանտի մի անկյունը կանգնած հեռվից լրտեսում է այդ բոլորը: Ապա իր ձայնը բարձրացնելով ասում է բանտապահներին. «Ձեր ի՛նչն էր պակաս, որ լքեցիք մեծ աստվածներ Անահիտին և Արմազդին և մոլորվեցիք մի հրեայի ետևից գնալով, որ ձեզ նոր ուսմունք է քարոզել, և

մոլորեցնելով ձեր մտքերը՝ ձեզ կորստյան է մատնել: Արդ, ե՛տ դարձե՛ք ձեր մոլորություններից և երկրպագեցե՛ք Անահիտին: Ես կաղոթեմ բոլոր աստվածներին, որ ներեն ձեզ»: Իսկ Թադեոս առաքյալը, լսելով սատանայի այս խորամանկությունը, ասում է նրան. «Ո՛ւ դու չարության բանասարկու, պիղծ ու անամոթ, սրանից հետո էլ կմնաս թշվառական, մինչև ե՛րբ չես ամաչելու Աստծուց, ետիս գնա չարագլուխ վիշապ, և վախեցի՛ր Աստծու պորությունից»: Սուրբ առաքյալի այս հանդիմանության և սաստի վրա չքվում և անտեսանելի է դառնում չարը և սուրբ հրեշտակների ձեռքով տանջանքի է ենթարկվում: Իսկ նորադարձները տեսնելով այդ չարագործին այդպիսի անխնա տանջանքների մեջ, Քրիստոսի նկատմամբ իրենց ունեցած հավատի մեջ ամրապնդվում էին:

Չար սատանան ձայնը բարձրացնելով լալիս էր դառնապես և ասում. «Վա՛յ ինձ՝ թըշվառականիս, հաղթվեցի խաչեյալից և կորստյան մատնվեցի: Բայց, գիտեմ թե ինչ եմ անելու. գնալու եմ իշխանների և թագավորների մոտ, մտնելու եմ նրանց սրտերը՝ գրգռելու, որպեսզի սրամահ անեն սրանց»: Սուրբ առաքյալը նրան ասում է. «Ետիս գնա սատանա, Տերը քեզ սաստելու է»: Իսկ չարագործը երբ լսում է այս, աներևույթ է լինում այդ տեղից, և՛ հասնում է արքունիք և հեթանոսներիս գրգռում սրբերի դեմ:

Երբ առավոտ է լինում, թագավորը մտածում է իր դատեր՝ Սանդուխտի մասին, թե ինչ պետք է անել նրան: Նա իր աղջկա դեմ սպանության հրաման չէր կարող տալ, նրա նկատմամբ ունեցած իր հայրական զգացմունքի համար, որովհետև նրան շատ էր սիրում և այդ մասին մտածելով՝ դառնապես լալիս էր: Ապա բանտ է ուղարկում իր իշխանի, որպեսզի պալատ բերի Սուրբ Սանդուխտին: Իսկ Թադեոս առաքյալի ետևից էլ մարդիկ է ուղարկում հրամայելով, որ նրան ևս փնտրեն երկրի բոլոր վայրերում և ճանապարհների վրա, և գտնելով արքունիք բերեն, նրան՝ որ մոլորեցրել էր իր դատերը:

Երբ իշխանը հասնում է բանտ, մի մեծ բազմության հետ, նա բաց է գտնում բանտի դուռը և շատ է վարմանում: Իսկ բանտից ներս նայելով՝ այնտեղ, բանտարկյալների շուրջ տեսնում է ուժեղ լույս, բազում ժողովուրդ, և սուրբ առաքյալը կանգնած, կյանքի խոսքը ուսուցանելիս: Իշխանը, երբ տեսնում է այդ բոլորը և լույսը, որ ավելի էր պայծառանում, լսում էր բանտարկյալների շուրջը ահեղ մի ձայն, վախեցած գետին է ընկնում, տանջվում աներևույթ, անհասկանալի տանջանքներով: Սուրբ առաքյալը, լսելով այդ մասին, դուրս է գալիս բանտից և տեսնում,

որ իշխանը և նրա հետ եղողները թավալվում են գետնի վրա: Նա իր ձեռքը դնում է նրանց վրա և բուժում նրանց: Իշխանը հավատում է այդ դեպքերին, ինչպես նաև նրա հետ եղող հիսուն մարդիկ: Այդ իշխանը կոռքերի վրա կարգված մի մեծ անձնավորություն էր և ամբողջ արքունի տան հրամանատար-վերակացուն: Նա Հայոց տերության երկրորդ մարդն էր, տեսել էր նաև սատանային որ պալատ հասնելով երկու ձեռքի մատներով ծունկն էր բռնել, դառնապես լաց լինում:

Երբ գիշեր է լինում նույն օրը, երկնավոր այդ լույսը կանգնած մնում է բանտարկյալների վրա: Իսկ Սուրբ Սանդուխտը իր հորից գաղտնի պալատ մարդ է ուղարկում և բերել է տալիս Սուրբ կտավներ, նահատակ իր սուրբ ընկերների մարմինները «փաթաթում է այդ կտավների մեջ և թաղել տալիս ապարանքի մոտ և ասում. Երանի՜ ձեզ, իմ սիրելի քույրեր և եղբայրներ, որ արժանի եղաք երկնային ուրախություններին, հիշեցե՛ք նաև ինձ, ձեր աղախնուն»:

Իր սուրբ ընկերների մարմինները թաղել տալուց և նրանց շիրիմների պահպանության համար ամեն պոռնություն կատարելուց հետո Սուրբ Սանդուխտը վերադառնում է բանտ, իր կենդանի մնացած ընկերների մոտ և սուրբ առաքյալին տեսնում՝ աղոթելիս, իսկ մի մեծ լույս՝ նրա վրա:

Հավատացյալները սուրբ առաքյալի աղոթքից հետո հաց են մատուցում: Սուրբ առաքյալը վերցնում է հացը, օրհնում և բաժանում Սուրբ Սանդուխտին և նրա ընկերներին: Մի կտոր հաց էլ ինքն է ճաշակում, ապա բոլորը ոտքի են ելնում, օրհնում սեղանը և գոհություն մատուցում Սուրբ Երրորդությանը և խաչակնքելով իրենց երեսները սուրբ խաչի նշանով՝ քնում են: Քրիստոսը նրանց քնի մեջ երևելով քաջալերում է, օրհնում և կրկին երկինք համբառնում:

Երբ առավոտ է լինում, իշխաններ և այլ մեծամեծներ պալատից գալիս-հասնում են բանտի դուռը: Սուրբ առաքյալին, Սուրբ Սանդուխտին և այլ քրիստոնյաներին հանում են բանտից և շղթայակապ տանում թագավորի պալատը: Սուրբ Սանդուխտը միայն շղթայված չէր: Նա բարձր ձայնով և ցնծությամբ ասում է իր շղթայված հավատացյալ ընկերներին. «Իմ եղբայրներ և քույրեր, հաստատ մնացե՛ք ձեր հավատի վրա և պորացե՛ք Քրիստոսով. ոչինչ են երկրավոր թագավորների սպառնալիքները, նայեցե՛ք միայն երկնավոր թագավորին, որին հավատացե՛ք: Նրա՛ն նվիրեցե՛ք ձեր մտածումներն ու սըրտերը և նա ձեզ պորություն և ուժ կտա, որովհետև նա՛ է միայն Աստված, և չկա մեկ

ուրիշը. նա կպահի ձեզ սնտոի և խաբեպատիք պատրանքներից»:

Մինչ Սուրբ Սանդուխտը խոսում և քաջալերում էր իր ընկերներին, Սանատուկը հրամայում է ներս բերել նրան:

Թագավորը նրան ասում է. «Մոտեցի՛ր, դո՛ւստր իմ»: Իսկ Սուրբ Սանդուխտը ոչ նրան է նայում և ոչ էլ նրա մոտ է գնում: Իսկ թագավորը ասում է. «Ուրացա՛ր ինձ և այդ մոլորեցուցիչ մարդուն սիրեցի՛ր: Եթե քո համառ մտքերից չհրաժարվես, երդվում եմ բոլոր աստվածների անունով, քեզ և նրան դաժան մահվան կմատնեմ»: Սուրբ Սանդուխտը պատասխանում է. «Նա, որին դու մոլորեցուցիչ ես անվանում, նա՛ ինձ խավարից դեպի լույս է առաջնորդել, ինձ ճանաչացրել իմ Տիրոջը, որ արարիչն է երկնքի և երկրի, Միածին Որդուն և Սուրբ Հոգուն: Ես շտապում եմ գնալ, իմ Տեր Քրիստոսի մոտ, որովհետև նա է տերը տերերի և թագավորը թագավորների, լույսն ու կյանքն է բոլոր արարածների»: Թագավորը հարցնում է Սանդուխտին. «Ո՛վ է նա, որին դու Աստված և Հայր ես անվանում»: Սուրբ Սանդուխտը պատասխանում է և ասում. «Աստված, Աստված է նա, որ ոչնչից ստեղծել է ամեն բան և իր բերանի խոսքով հաստատել է բոլոր արարածներին: Իսկ ձեզ մթազնած մտքերով ու խավար խորհուրդներով ուրանալով ձեր արարիչ Աստծուն, որ ոչնչից ստեղծել է հաստատ է պահել ամեն բան, դուք մեռյալների կոռքերի ուրվականներին եք երկրպագում, կոռքեր՝ որոնք ոչ տեսնում են, ոչ լսում և դրանց մեջ դնել են բնակվում, որոնք մթազնելով ձեր մտքերը՝ ձեզ դարձրել են գեհենի որդիներ: Արդ, դուք գնալու եք դեպի արտաքին խավարը, ձեր գործակից սատանայի հետ, որտեղ կա միայն աչքերի արցունք և ատամների կրճատում»:

Այս խոսքերի վրա Սանատուկը թագավորը խիստ բարկացած հրամայում է կապել և նրա մարմինը գզգզել տանջանքներով և ապա այրել: Մոտենում է դահձապետը և շղթայում Սուրբ Սանդուխտին: Սուրբ առաքյալը երբ լսում է Սանդուխտի երապի մասին, հասկանում է, որ նա այդ օրը այս աշխարհից փոխադրվելու է երկինք, հագնելու է լուսեղեն դասերի փառքը, և գլխի վրա ընկնելու է լույսի պսակը: Նա ուրախությամբ արցունքների մեջ Սուրբ Սանդուխտին ասում է. «Երանի՜ է՝ քեզ Սանդուխտ, որովհետև նա, որ երևացել է քեզ, ինքը Քրիստոսն է, նա տեսել է իր հանդեպ ունեցած քո ջերմեռանդ սերը, և դրա համար էլ երևացել է քեզ, որպեսզի առավել ևս քեզ հաստատի իր աստվածության լույսի մեջ: Նա քեզ հագցրել է մի նոր լույս որպես վերարկու և դրել է քո գլխին

լուսեղեն պսակը, վասնպի թողնելու ես քո թանձրամած մարմինը այստեղ, հագնելու ես երկնային լույսը, արժանի ես լինելու մարտիրոսության և քո գլխին կրելու ես հաղթական նահատակության լույսի պսակը, պարզարվելու ես վերնագույն լույսով, բնակվելու ես աստվածության լույսերի մեջ և միշտ մնալու ես գերագույն լույսի ուրախության մեջ: Քրիստոսը անբաժանելի է իր սիրելիներից և նա ուրախացնելու է բոլոր նրանց, որոնք կմնան իր աստվածային սիրո մեջ»:

Իր տեսիլքի մասին սուրբ առաքյալի այդ մեկնությունը լսելով Սուրբ Սանդուխտը ուրախության արցունքներ թափելով, ընկնում է նրա ոտքի առաջ և ասում. «Երանի՛ է քեզ, իմ Հայր, որ վերստին ծնունդ տվեցիր ինձ և սովորեցրիր ճշմարիտ լույսը որ Քրիստոսն է: Դու ինձ համար եղար կենդանի ճանապարհն ու անմահության դեղը: Արդ, խնդրի՛ր Քրիստոսին, որ փութով ինձ կանչի իր մոտ»:

Սուրբ առաքյալը Սուրբ Սանդուխտի այս խոսքերի վրա, նրան ասում է. «Շուտով հասնելու ես կենդանի լույսին, որին այնքա՛ն տենչում ես: Ով Տեր, հիշի՛ր քո աղախան և նրան համբերություն տուր այդ օրվա պատերազմի մեջ: Ամաչեցրո՛ւ թշնամուն, որպեսպի բոլոր հավատացյալները ճանաչեն, որ միայն դո՛ւ ես երկնքում և երկրի վրա ճշմարիտ միակ Աստվածը: Այա դառնալով դեպի Սուրբ Սանդուխտը, օրհնում է նրան և ասում. «Պինդ կաց և թող Քրիստոսը զորացնի քեզ»: Այս խոսքերի վրա, հանկարծակի բանտի դռներին են հասնում հեթանոս իշխանները իրենց զորականներով: Իսկ մինչ այդ սուրբ առաքյալը, վեր էր կացել և անվտանգ անցել նրանց միջով:

Երանելի Սանդուխտին հեթանոսները տանում են սպանության վայրը: Նա ասում է իրեն տանողներին. «Մի քիչ համբերեցեք, որ ես աղոթեմ իմ Տիրոջը և Աստծուն, նրա սիրելի Որդուն՝ մեր Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսին: Ո՛վ Հայր, երկնքից՝ քո սրբության բարձունքից նայի՛ր և ցո՛ւյց տուր քո մարդասեր շնորհներն ու սերը, և ընդունի՛ր քո աղախնու նահատակությունը, որպես անուշ հոտ հանուն քո սիրելի Որդու, և ինձ արժանացրու քո աստվածության երկնային լույսին, վայելելու համար անսպառ և հավիտենական քո բարիքները, որ խոստացար քո սիրելիներին»: Ապա հրաժեշտ տալով սուրբ առաքյալին և բոլոր հավատացյալներին՝ համարձակությամբ մոտենում է իր սպանության վայրին և անօրեններին ասում. «Եկեք կատարելու ձեր հոր՝ սատանայի կամքը», և ինքնահոգար սիրով երկարում է իր պարանոցը դահճի առաջ ու ասում. «Տեր Հիսուս Քրիստոս, ընդունի՛ր ինձ քո հավիտենական հար-

կերից ներս. ցանկանում եմ դրան և ուրախ եմ իմ չարչարանքների և մահվան համար: Այս պահին դու ինձ ուժ տուր հաղթելու նըրանց, որոնք մարտնչում էին իմ դեմ, հաղթությունը քո՛ն է և քե՛զ է վայել հավիտենական փառքը. ամեն»:

Նույն րոպեին մի պատանի սրով խփում է երանելի կույսի կրծքին, իսկույն արյուն է ժայթքում և բուրում է նահատակության անուշ հոտը: Սուրբ Սանդուխտը ավանդում է իր հոգին Քրիստոսին բարի խոստովանությամբ, հանուն Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու: Նույն պահին երկնքից երևում է լույսի մի սյուն, ապա տեղի է ունենում ուժեղ մի ցնցում, և լսվում է ահեղ ձայնը երկնային ցորենի, որոնք օրհնում և փառաբանում էին Աստծուն: Լուսեղեն սյունը գալիս-հանգչում և մնում է և երեք օր ու գիշեր մնում երանելի Սանդուխտի մարմնի վրա: Այդ օրերին երկու հազար հոգի, տղամարդ ու կին, հավատում են Քրիստոսին: Նորադարձ հավատացյալները չեն հեռանում սուրբ կույսի նահատակության վայրից, որտեղ դրված էր նրա մարմինը: Գիշերը սուրբ առաքյալը գալիս և մկրտում է բոլորին, հանուն Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու: Սուրբ առաքյալը և հավատացյալները, յայտնետև, վերցնելով Սուրբ Սանդուխտի մարմինը, թաղում են նույն վայրում՝ ձեռք առնելով ամեն պգուշություն և երանելի սուրբ Տիկնոջ հանգստարան-գերեզմանը դարձնելով անտեսանելի թշնամիների համար: Սուրբ Սանդուխտի նահատակությունից երեք օր հետո, առավոտյան դեմ, սուրբ առաքյալը աղոթում էր: Փրկիչը երևելով նրան ասում է. «Նաղաղություն քեզ, իմ սիրելի, այսօր հասնելու ես քո նահատակության մարտին, համբերի՛ր, որովհետև բազում չարչարանքներ ես կրելու, իսկ ես չեմ լքելու քեզ»: Փրկիչը օրհնելով նրան աներևույթ է լինում: Իսկ սուրբ առաքյալը կրկին անգամ աղոթելով ասում է. «Գոհությո՛ւն քեզ, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Հայր, որ ինձ չես լքել այս երկրի հեթանոսների ձեռքը և ինձ ցույց ես տվել քո առավել գութը: Արդ, ընդունի՛ր իմ նահատակությունը որպես անուշ հոտ և զորացրու ինձ այս պատերազմի մեջ: Ընդունի՛ր և հիշի՛ր, ով Տեր, քո աղախին Սանդուխտին, որ փոխադրվեց այս աշխարհից քեզ մոտ և նրան խառնի՛ր քո սրբերի գնդերի մեջ, որոնք քո անվանդ համար պատարագվեցին: Շնորհի՛ր նրանց քո աստվածության լույսը և պահի՛ր-պահպանի՛ր քո հավատացյալներին, որոնք քեզ ապավինեցին: Այժմ լսի՛ր նրանց պաղատանքներն ու խնդրվածքները, նրանց՝ որ զօր ու գիշեր քեզ օգնության են կանչում: Հեռացրու նրանցից չար բանասարկուին և ամաչեցրու թշնամուն, որ չի համարձակվի մոտենալ

քո հավատացյալների գնդին: Չորացրու քո ծառաներին, հանուն քո պատվիրանների, որպեսզի նրանք համբերատար ընթացքով հասնեն մինչև վախճանը»: Այնուհետև, նա օրհնելով հավատացյալներին՝ ասում է. «Որդյակներ, քանի որ դուք ձեր անձերը Աստծուն նվիրեցիք, և ձեր անունները գրեցիք Քրիստոսի գնդերի մեջ, այի՛նդ պահեցե՛ք ձեր հավատը և թող ձեզ պորացնի Քրիստոս Աստվածը և ձեր թիվը բազմացնի ու ամալացնի չարիքի բանասերկուն, հեթանոսների մոլորեցուցչին, նետելով նրան ձեր ոտքերի ներքո՝ հավիտյան: Եվ ես ահա փոխադրվում եմ Տեր Հիսուս Քրիստոսի մոտ և խնդրելու եմ նրանից ուղարկի իր պորության հրեշտակը, որպեսզի նա պահի-պահպանի ձեզ հեթանոսական չար լծի ծառայության մոլորությունից, որից ձեզ փրկել և մաքրել է նա իր աստվածության լույսի բովում, որպեսզի դուք դառնաք իր համար սեփական ժողովուրդ: Արդ, նա՛ է ձեր հայրը, տերն ու թագավորը: Թող նա պահի-պահպանի ձեզ և երբեք ձեզ չլքի»:

Հավատացյալները երբ լսում են սուրբ առաքյալի այս խոսքերը և մանավանդ այն, որ նա շուտով փոխադրվելու է երկինք, ընկնում են նրա ոտքերի առաջ, լաց են լինում, համբուրում նրա ոտքերը և ասում. «Մեր հոգիների տերն ու կեցուցիչը, աղոթի՛ր մեզ համար և խնդրի՛ր Քրիստոսին որ նա մեզ չլքի»: Իսկ սուրբ առաքյալը աղոթում էր և ասում. «Տեր Հիսուս Քրիստոս, ձեռքդ բաց մի թող քո այս մի ափ ժողովուրդին, որը սրտով քեզ փարել է և նրան պահիր քո աջով»:

Երբ հավատացյալները հեռանում են սուրբ առաքյալի երկնային օրհնությունը ստանալուց հետո, երկու իշխաններ մոտենում են մեծ ամբոխի հետ և անօրեն թագավորի հրամանով ձերբակալում-տանում նրան թագավորի առաջ: Թագավորը նրան տեսնելով՝ հարցնում է. «Դո՞ւ ես Թադեոսը»: Սուրբ առաքյալը ասում է՝ ես եմ: Թագավորը նայելով նրան, տեսնում է սրբի դեմքը պայծառագույն և ահեղ, և երկյուղով լցված հարցնում է. «Ինչպե՞ս գողացար իմ չքնաղ կույս դատեր միտքը, գրավեցիր նրան քեզ և հեռացրիր հայրական իմ իշխանությունից, վերկեցիր ծիրանագետտ և ոսկեհուռ պատիվներից, նրան դարձրիր ատելի մեր աստվածներին և ողորմելի մի աղքատ, մինչև որ իմ արամտության ցատումը նրան մատնեց անտղորմ սրի»:

Սուրբ առաքյալը պատասխանում և ասում է թագավորին. «Ասացիր սուրբ կույսի մասին որ ես գողացա նրան, այո՛, արդարև ես գողացա նրան և ապատեցի ձեր մոլար պաշտամունքներից, խավարածին, չարաչար սպա-

նող, անդնդային գործերի շրջապտույտներից և սառնամանիքներից, դուք՝ որ նվիրվել եք Անահիտի կռապաշտ կոտորներին: Ես գրավեցի նրա միտքը ի Քրիստոս, կրկին ծնունդ տալով նրան սուրբ ավալանի երկնային ծննդով, և հեռացրի նրան քո հայրենական պղծությունից: Քրիստոսը նրան հագցրել է երկնային ճառագայթներ և լուսեղեն փառքեր: Դու կարծեցիր նրան սպանել, բայց նա մահից դեպի կյանք է փոխվել, թև առած բարձրացել լուսեղեն բանակների մոտ, ընդունել անթառամ պսակը և միացել աստվածային սիրո հետ: Այժմ նա ամեն ժամ փառավորում է երկնային սերովբեների դասի հետ Սուրբ Երրորդությունը, քանի որ այնտեղ երկնքում է անսպառ լույսը, հավիտենական կյանքը: Ձեր մտքերը մոլորված են և ձեր խորհուրդները՝ խավար, որովհետև, դուք թողել եք երկնքի և երկրի արարչին, որը ձեզ ըստեղծել է ոչնչից և հաստատել երկրի վրա, մինչդեռ նրանից է ձեր կյանքն ու շունչը, իսկ դուք մոլորվելով երկրպագում եք մեռելուտի կոտորներին:

Ձեզ մոլորեցրել է չար ու անիծյալ սատանան և ձգել ձեզ մահվան կապանքների և ուրգայթների մեջ: Այդ պատճառով դուք գնալու եք դեպի արտաքին խավարը, որտեղ կա աչքերի լաց ու ատամների կրճատումը»:

Սուրբ առաքյալի այս խոսքերի վրա սըրտմտելով թագավորը ասում է. «Պետք չէ, որ այս մարդը ապրի»: Իսկույն նրան կապելով տանում-բանտարկում են դղյակի պարսպից ներս, որտեղ մարդակեր գազաններ կույին: Անօրենները արձակում են սուրբ առաքյալի վրա երկու աշուժներ, որոնք գալիս-ընկնում են նրա ոտքերին, լիզում՝ նրա ոտքերի հողաթափները, և թծնելով մոմնում: Ապա սրբի աղոթքներով քանդվում են նրա կապանքները: Իսկ անօրեն թագավորը էլ ավելի զորգոված իր չարության մեջ, հրամայում է կրակի հնոցը վառել, ուժգին բորբոքել և սուրբ առաքյալը կրկին կապկպելով՝ նետել հնոցի կրակների մեջ: Այդ պահին սուրբ առաքյալը աղոթում էր և ասում. «Տեր Հիսուս Քրիստոս, հասի՛ր ինձ օգնության»: Նույն պահին հանկարծակի ուժգին մի քամի է բարձրանում ամպախառն ցողով, հրախառն հնոցի մոտ, և անօրեն հեթանոսներին շարտում հնոցի կրակների մեջ: Իսկ երկնային ձայների ահը էլ ավելի է բազմապատկում նրանց սարսափը՝ մատնելով բոլորին ստույգ կործանման: Անօրեն թագավորը փախստական դարձած հազիվ հասնում է իր ապարանքը և չար հիվանդությամբ բռնված, ընկնում է ծանր տարակուսանքների և մտատանջությունների մեջ:

Իսկ սուրբ առաքյալը երկնային հոյսով

լցված՝ վվարթ եր ինչպես լույսը: Այդ օրերին երբ պատահում էին այս դեպքերը, Քրիստոսին հավատում են 430 հոգի, որոնք և աղադակում և ասում էին. «Մեծ է քրիստոնյաների Աստվածը»: Սուրբ առաքյալը նույն ժամին մկրտում է բոլորին: Իսկ գապապած անօրեն թագավորը հրամայում է բոլորին սրով սպանել: Այնուհետև, սուրբ առաքյալին տանում են փոքր ձորակից մի քիչ հեռու, մի բարձրավանդակ տեղ, ժայռերի մոտ: Նույն պահին սուրբ առաքյալը կրկին աղոթում է և ասում. «Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Հայր Աստվածը, ընդունի՛ր ինձ այժմ և ցո՛ւյց տուր քո ահեղ աստվածության նշանը, որպեսպի իմանա՛ն բոլորը թե՛ դո՛ւ ես միայն բոլոր արարածների Աստվածը: Խնդրում եմ քեզ, մի՛ լքիր քո ձեռքից այս վիճակը և դրանց այս արածները մեղք մի՛ համարիր, որովհետև չեն հասկանում, թե ինչ են անում: Փոխի՛ր նրանց հեթանոս մտքերը, որպեսպի ճանաչեն քո աստվածությունը, ո՛վ մարդասեր և քաղցր Տեր»:

Ավարտելով իր աղոթքը՝ սուրբ առաքյալը սուրբ խաչի նշանով խաչակնքում է իրեն և ասում իր դահիճներին. «Ինչ ուզում եք՝ արեք»: Դահիճը իր սրով հարձակվում է սրբի վրա, բայց նրա հարվածը վրիպում է հըրաշքով, և նա վիրավորում է իր Ձեմենտոս եղբորն ու սպանում նրան, որը իշխանն էր արքունական բոլոր ճանապարհների և հավատարիմը արքունիքի: Սուրբ առաքյալը, երբ տեսնում է որ իշխանը մահացավ, տըրտմում է, որովհետև նա հավատացյալների կարիքները հոգացողն էր և բոլոր օտարներին խնամողը և ընդունողը: Սուրբ առաքյալը մտնում է մահացած իշխանին, նայում է դեպի երկինք և ասում. «Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Հայր, նայի՛ր երկնքից, քո Սուրբ Աթոռից և կենդանացրո՛ւ այս մեռած մարդուն, որպեսպի բոլորը իմանան որ միայն դո՛ւ ես Աստված»: Եվ ապա բռնելով մեռած իշխանի ձեռքից՝ ասում է. «Քե՛զ եմ ասում, ոտքի՛ ելիր հանուն Հիսուսի Քրիստոսի»: Մեռյալը ոտքի է ելնում ու կանգնում, և ընկնելով սրբի ոտքերին՝ ասում է. «Հավատում

եմ քո Աստծուն, որովհետև նա՛ է միայն Աստված և բացի նրանից չկա մեկ ուրիշը»: Սուրբ առաքյալը ձեռքը դնում է նրա վերքերի վրա և բուժում է դրանք: Նույն ժամին հավատում են 720 հոգի: Նորադարձ քրիստոնյաների առաջնորդն էր Ձեմենտոսը, որին Քրիստոսը կենդանացրել էր սուրբ առաքյալի միջոցով: Նա ասում է Ձեմենտոսին. «Ահա քեզ կենդանացրել է Քրիստոսը, Աստված, Որդին, և քեզ ապատել հայրենի քո մոլորությունից և արժանացրել երկնային լույսին: Արդ, պորացի՛ր և պի՛նդ մնա Քրիստոսի նըկատմամբ քո ունեցած հավատի մեջ, նա կպահի քեզ և բոլոր հավատացյալներին»: Սուրբ առաքյալը ապա մկրտում է բոլորին և համբուրում նրանց, երկնային սիրով օրհնում է բոլորին և հանձնում Սուրբ Հոգու պաշտպանությանը: Ապա նորից է աղոթում և օրհնում բոլորին: Երբ նա ավարտում է իր աղոթքը, թագավորը խիստ բարկանալով հրամայում է սպանել նրան: Եվ նույն պահին նահատակում են նրան: Երբ բուրում էր նրա նահատակության անուշ հոտը, և ահեղ սաստկության մի ձայն է լսվում, երկնքից նահատակ առաքյալի վրա մի լույս է ցայթում, լինում է սաստիկ մի ցնցում, և ճեղքված ժայռից Աստուծու պորությանը դուրս է գալիս սուրբ առաքյալի մարմինը: Անօրենները այս հրաշքի վրա փախչում են, մինչ հավատացյալները նոր ուժ են ստանում ցայտող լույսի ճառագայթներից, որովհետև սուրբ առաքյալը նրանց մեջն էր որպես լույս: Հավատացյալները միաբերան աղաղակում են և ասում. «Սուրբ առաքյալը Աստծո՛ւ մեր հայրը, հիշի՛ր մեզ և մի՛ մոռանար»: Հավատացյալները կարծում էին, որ նա մարմնով երկինք է համբարձել: Նրանք վեր են կենում և իջնում նրա սպանության վայրը: Տեսնում են, որ սուրբ առաքյալը սրով է սպանվել՝ և ճեղքված ժայռի միջից վերցնում են նրա մարմինը ու լաց են լինում նրա վրա: Նույն այդ օրը Քրիստոսին հավատում են երեք հազար չորս հարյուր երեսուն հոգի, տղամարդ և կանայք, փառավորելով բարձունքներում բնակվող Սուրբ Երրորդությունը:

